

ŽENE GALANTNOG STOLJEĆA

Autorica govori o položaju žena u 18. stoljeću kada nevelik prostor Hrvatskog zagorja predstavlja središte društvenog života Hrvatske. To je ujedno i prostor i doba kada žena postaje sve manje vezana isključivo za kuću i obitelj. Slike života žena možemo najbolje pratiti u Annuama Baltazara Adama Krčelića i memoarima Adama Oršića, ali i u sačuvanoj korespondenciji.

Početak 18. stoljeća još je doba pradjedova i otaca, koji stanuju “pod starim krovovima”, ali je mladež već okrenuta pariškoj bezbrižnosti, a na društvenoj se pozornici pojavljuje žena. Stoga je barokno 18. stoljeće zapamćeno i kao galantno. Pitanje je, kako se u to uklapa deviza “društva vinskih doktora od pinte” Baltazara Adama Krčelića, pod kojim se odvija društveni život sjeverozapadne Hrvatske: “Najveće tri stvari jesu: žena, duhan i vino; a ‘ko se još za nešto više brine najveći je magarac”.¹ Što nam onda sačuvana građa govori o položaju te žene? Zavirit ćemo u *Kratka sjećanja onih znamenitosti koje su se dogodile u krugu moje obitelji i za vrijeme mojega života* grofa Adama Oršića (1748.-1814.) i *Annuae* kanonika Baltazara Adama Krčelića (1715.-1778.) te u dio sačuvane korespondencije.

Adam Oršić prikazuje sliku društvenih običaja iz svojih mladih dana. Sa sjetom se sjeća kako su zabave bile jednostavne, da se kraj dviju gusala i jednog cimballa plesalo cijelu noć. Ako je kuća bila premala za goste, muškarci bi legli na slamu u velikoj sobi, a žene po dvije u jedan krevet (što ih ponekad dovodi u čudne situacije, kao što ćemo vidjeti kasnije).

Gotovog novca bilo je malo, sve je bilo jeftino, a raskoš nepoznata. Pri odijevanju se više pazilo na kvalitetu materijala, nego da se slijedi moda. Ures bogatih žena bile su haljine od jake svilene tkanine i, zavisno od imovinskog stanja, nakit za svečane zgode. Plemičke i komorničke djevojke nosile su haljine od platna ili pamuka, a crna

1 Josip Matasović, *Iz galantnog stoljeća, Kulturnohistorijski fragmenti*, knjiga prva, Zagreb, St. Kugli, 1921., 106.

pregača od tafta bila je već nakit za svečane zgode. Žene su čitale malo što osim molitvenika, međusobno su razgovarale o kućnom gospodarstvu, djeci i služinčadi. U društvu se govorilo ili hrvatski ili latinski, a tek je dio obrazovanijih znao i njemački. Putovi su bili loši, pa su i žene, kao i muškarci, morali jahati.² Žene su još uvijek domaćice, koje se bave kućanstvom, vrijeme provode pokraj pređe i kolovrata te u ručnom radu, a govore kajkavštinom.³

U drugoj polovici 18. stoljeća u Hrvatskoj se počela širiti raskoš koja nije bila u skladu sa stvarnom ekonomskom snagom društva. Osobito je to bilo očito u Varaždinu gdje je bilo sjedište Hrvatskog kraljevskog vijeća. Tamo se moglo vidjeti najnovije modele sjajnih kočija, srebrno posuđe, bogate livreje, tekliće i francuske kuhare. Ekskluzivna roba nabavljala se iz Beča, priređivale su se osobito formalne društvene zabave. Varaždin stoga stječe epitet malog Beča. Zbog potrošnje iznad vlastitih mogućnosti, mnogi su bili upropašteni. Kada je Varaždin izgorio, Kraljevsko vijeće je premješteno u Zagreb, a kasnije i ukinuto, ali je raskoš ostala. U Krčelićevom opisu ove su zabave također raskošne, no one postaju sve prije nego formalne. On za to okrivljuje prije svega Tereziju Illeshazy, "mladu ženu divna tijela (poput Dijane), koja je voljela društvo (i zato bila odana nasladama i taštini)".⁴ Krčelić opisuje jednu takvu zabavu održanu 1754. na kojoj su slikom bile prikazane različite zgode. Tako je razvrat najuglednijih žena, grofica, simbolički prikazan krmačom koja spava odjevena u prozirnu tkaninu i grimiz.⁵

Problematičnost morala iščitava se i kod Oršića – veliku stavku među izdacima čine i troškovi za ljubavnice. Istovremeno, ženska raskoš također postaje sve veća. Naručuje se najnoviji i najskuplji nakit, po odjeći je teško razlikovati sobaricu, komorkinju ili građanku od plemkinje. Lijepje djevojke imaju dodatno zanimanje, a ljubavnik plaćanjem troškova zauzvrat dobiva vjernu naklonost. Žene više ne razgovaraju o drugom, nego o modi, i po godinu dana se pamti kako je koja bila odjevena. Ponekad se razgovara i o kazalištu i redutama, no rijetke se žene brinu o djeci i gospodarstvu. Oršić vidi problem u učenim ili problematičnim ženama koje unesrećuju svoje obitelji. Nada se, ipak, da će oskudica novca dovesti do toga da mlada gospoda počnu opet prihvaćati i neznatnije službe, a djevojke će tada rado ići u službu i odijevati se prema svom imetku.⁶

Osim općenitih prilika u Hrvatskoj, iz Oršićevog djela možemo saznati ponešto o životu žena iz njegovog neposrednog okruženja. Njegova je majka Josipa bila je kćerka Petra Zichyja i Suzane Bersceny. Udala se za Krstu Oršića 1744. godine. Portret nastao nedugo nakon vjenčanja prikazuje mladu ženu oblog svjetloputog lica ružičastih obraza. Pod širokim čelom su tanke obrve i sive oči, kratak nos i tanke rumene usne.⁷ Napisala je knjigu *Vračitel betegujuće živine ili vračtva za rogatu marhu*,

2 Adam Oršić Slavetički, *Rod Oršića*, Zagreb 1943., 83, 84

3 J. Matasović, n. dj., 113

4 Tekst u zagradama bio je cenzuriran.

5 Baltazar Adam Krčelić, *Annuae ili Historija. 1748-1767*, Zagreb 1952., 129, 130; A. Oršić, n. dj., 84

6 A. Oršić, n. dj., 85

7 Marijana Schneider, *Portreti 16.-18. stoljeća* (tiskano kao rukopis), Zagreb 1982., 145

krmke i mladinu, koja je izašla u Zagrebu 1772. godine. Kasnije njezin sin, Franjo Ksaverski, izdaje i drugu nakladu majčina djela.⁸ Umrla je u Stubici od upale pluća u 53. godini. Rodila je jedanaestero djece.

Adamova prva supruga bila je Leonarda Woykffy, kći grofa Krste Woykffya i Ane barunice Rauch, koja je bila "liepa, dobro raštena djevojka, zdrava razbora, brza i živahna". Imali su četvero djece: Reginu, Jurja, Josipa i Petra, koji je umro s godinu dana. Čini se da je tada kupanje bilo opasno. Leonarda je, kaže, jedan dan nakon šetnje oprala noge u hladnoj vodi, dobila sušicu i nakon nekoliko godina pobolijevanja umrla.

Nakon ženine smrti, kada su kćeri prerasle školsku dob, odlučuje se ponovo oženiti, kako bi mu imao tko odgajati kćeri, jer je "odlučio radije im dati dobru maćehu nego nepoznatu odgojiteljicu". Oženio se Franciskom Keglević, kćerkom grofa Josipa Keglevića. Djeca umiru često i u velikaškim obiteljima: s drugom ženom dobiva sina Ladislava, koji u šestoj godini umire od kozica. Tako je Julijana Sermage rodila šesnaestero djece, od kojih je preživjelo samo jedno.⁹ Mnogobrojni porodi nesumnjivo ostavljaju traga i na zdravlju žena.

Krčelić je u svojim opisima mnogo zorniji i zlobniji. O kontroverznosti njegovog djela svjedoči činjenica da se u Zagrebu, kada se saznalo da ga Krčelić piše, strepilo od objavljivanja, a sâm ga pisac nije htio izdati za svoga života da bi kod pisanja bio čim slobodniji i riješen obzira.¹⁰ Na žalost, kasnije su dijelovi Krčelićeveg teksta ipak cenzurirani, tako da su nam neka mjesta izgubljena, barem do trenutka kada će suvremena tehnologija stupiti u službu povijesti i iz zaborava izvući poneku baroknu pikanteriju. Kod Krčelića su žene prisutne u velikoj mjeri i u različitim ulogama. Njegovo mišljenje ne obiluje dobrohotnošću, no to od Krčelića i nije za očekivati, s obzirom da je bio čovjek poprilično oštra jezika.

Krčelić tako žene u više navrata spominje vezano uz kaznena djela, bilo kao krivce, bilo kao žrtve. Za godinu 1750. donosi kratku vijest da je nekoj ženi iz Pokupskog dokazana poliandrija (kod Krčelića poligamija) i odmetništvo, pa je osuđena na smrt.¹¹ Za istu godinu prenio je još jednu priču iz Pokupskog. Jedan je čovjek, radi ljubavnice, progonio ženu, pa je ona zbog zlostavljanja pobjegla. Kad je bio tužen zbog toga što ima ljubavnicu i njegova žena preko oca zatražila rastavu braka, oboje su se trebali javiti konzistoriju. Glumeći pokajanje, muž nagovori ženu da ode s njim vračari i na putu je probode nožem. Kad je na njegov upit je li rana smrtonosna odgovorila kako misli da nije, izbo ju je do smrti. Ostaje nejasno odakle Krčeliću detalji (iz muževa priznanja?), te on zaključuje: "Jao, na što sve ne nagoni slijepa ljubav!"¹²

8 Po nekim podacima umrla je u Oroslavju (6. II. 1778.). *Znameniti i zaslužni Hrvati*, Oršić Slavetička grofica Josipa, str. 203; M. Schneider, n. dj., 145,

9 Ladislav Šaban, *Tako je nekoć bilo*, Kaj, 11/75, Zagreb 1975, 70-90

10 Gortan, Veljko: Bilješka o piscu // B. A. Krčelić, n. dj., 624

11 B. A. Krčelić, n. dj., 59

12 B. A. Krčelić, n. dj., 61, 62

Godine 1754., za vrijeme pokladnih zabava, dijeljena su pisma u kojima je opisana svaka pojedina žena u društvu i ni za jednu nije bilo lijepih riječi, osim za kćerku Baltazara Magdalenića,¹³ koja je hvaljena kao žena velike razboritosti.¹⁴ Krčelić hvali i njegovu ženu, Tereziju Alojziju Ščetar (ranije udanu za podžupana Bengera). Kaže da je Baltazar Magdalenić u braku bio sretan ne samo zbog imanja i bogatstva koje je stekao ženidbom, nego i zbog "razboritosti i izvanrednog postupka svoje žene. Te osobine pribavljaju joj kod svijui simpatije i više je preporučuju negoli najveće ljepotice, kojima je ljepota na propast. Razboritost te gospođe je izvanredna i ne može se lako opisati."¹⁵ Krčelić opširno prepričava njezin životni put te još jednom izriče pohvalu njezinoj umjerenosti, brizi za gospodarstvo "i ostalim ženskim pohvalnim vrlinama, izuzevši to što nije bila osobito lijepa", jedino kudi njezinu slijepu ljubav za sina, kojemu sve dopušta.¹⁶ Ona je bila Magdalenićeva druga žena. Prva žena bila mu je Judita Jelačić, udova Hranilović. Za razliku od drugog braka, za koji mu pobude možda i nisu bile baš najčasnije (tom ženidbom podiglo se njegovo bogatstvo i posjed, svjedoči Krčelić), u prvi brak ušao je bez ikakvih interesa, iz ljubavi ("ar sem je sverhu svega stvorjenja ljubil, ar ni za drugo nego za ljubav bil sem ju vzel"). O tim osjećajima svjedoči pismo sačuvano u korespondenciji biskupa Jurja Branjuga, pismo potresenog supruga koji kaže da će za preminulom suprugom plakati do sudnjega dana.¹⁷

Krčelić objavljuje i nekrologe poznatih osoba žena, kao i muškaraca. Jedan od takvih zanimljivih i pikantnih ženskih nekrologa objavljen je pod naslovom "Smrt Pudencijane Barbare Patačić u Velikom Varadinu":

U prosincu ove godine u Velikom Varadinu, kamo bijaše pošla k sinu biskupu u svibnju prošle godine, umre u 74. godini života Pudencijana Barbara, barunica po rođenju i po udaji za pokojnog Nikolu Patačića. Prilično je govorila latinski, a pisala je i latinska pisma. Nekoć joj je bila zabava oružje, konji i lov, a narav joj je bila više muška nego ženska. Prema svojoj djeci bila je okrutna. Općenito se držalo, ili da je bila androgin ili da je imala veliki klitoris. Čak mi je više uglednih plemenitaških žena, koje nisu imale razloga da izmišljaju, pripovijedalo, kad bi im se desilo, da spavaju s Pudencijanom bilo na putu ili u njezinoj kući, kako ih je pozivala, neka joj se podadu, i kako ih je katkada silovala. Neke su od njih tražile od mene savjeta, a neke su se snebivale, što ta žena ima snažan muški ud. Prema njihovom prikazivanju čini se, da je imala jako razvijen klitoris.¹⁸

13 Biskupov svjetovni vikar, kapetan biskupskog dvora, savjetnik i predsjednik Sudbenog stola. U Magdalenićevom životopisu Krčelić ne navodi kćer, nego samo sina Ignjata. Krčelić inače uredno navodi i mušku i žensku djecu, pa je to neuobičajeno. Ne radi li se možda o Juditi Hranilović, Magdalenićevoj pastorci, kćeri njegove prve žene iz prvog braka, o kojoj se brinuo i čijem je djetetu bio kum. (B. A. Krčelić, n. dj., 589)

14 B. A. Krčelić, n. dj., 131

15 B. A. Krčelić, n. dj., 462

16 B. A. Krčelić, n. dj., 462-464

17 Ladislav Šaban, Iz kajkavskog dopisivanja 18. stoljeća (I), *Stoletni Kaj kalendar*, // Kaj III/83, godina XVI (str. 41-64), 56-62

18 B. A. Krčelić, n. dj., 441

Radi se o vrlo zanimljivim razmatranjima jednog crkvenog lica. U svakom slučaju, sin ove ozloglašene Barbare Pudencijane, bio je znameniti Adam Patačić, kaločki nadbiskup i rektor sveučilišta u Pešti, kojem je Katarina Patačić posvetila svoje *Pe-sme horvatske*.¹⁹

Još se jedna zanimljiva ženska ličnost pojavila na našim prostorima u baroknom razdoblju – izvanredno lijepa i obrazovana barunica Marija Terezija Winteshofen. Udala se za Antuna Oršića, imala s njim troje djece, ali ju je 1700. godine suprug tužio zbog nevjere i pokušaja ubojstva magijskim sredstvima. Rastavu je dobio, dje-ca su oduzeta majci i predana na odgoj daljim rođacima. Oko rastave je izbio veliki skandal, a što je dalje bilo s lijepom barunicom nije nam nažalost poznato. Antun Oršić ubijen je 1706. u bici protiv sljedbenika Franje Rákóczyja.²⁰

Najzanimljivijim ženskim likom toga vremena nekim se autorima čini već spomenuta barunica Marija Julijana Moscon udana Sermage.²¹ Krčelić za dotičnu damu, inače svoju kumu, kaže da je bila “žena birane ljepote, pravilno razvijena i besprijeborna tijela; ljepotu tijela zadržala je i u starosti.” Bila je vedre ćudi i duhovita, lukava, razborita i proniciva. Kaže dalje da je pružala primjer kako treba živjeti: “nije naime bila ni rasipna, ni škrtka, a znala se prilagoditi prilikama”. Neko je vrijeme provela u Beču kao dvorska dama, a udala se za Josipa Sermagea, s kojim je imala šesnaestero djece, od kojih je preživio tek sin Petar Troilo Sermage. Jedna je to od rijetkih osoba kojima Krčelić izražava svoje divljenje: “To je bila žena kojoj dugo neće biti ravne u Hrvatskoj. Ona se mudro i oštroumno koristila ženskim povlasticama. Često je slavila pobjedu i zaslužila, jer je bila žena, da se prikaže njezin život, izjave i djela. To bi bilo i učinjeno, da je negdje drugdje živjela.”²² Tako je vodila parnicu s Kaptolom za imanje Lužnicu, a devet godina vodila je spor oko imanja svog bratića Ivana Franje Čikulina, posljednjeg muškog člana obitelji Čikulina. Inspiriran ovom zanimljivom ženom, August Šenoa je stvorio lik Julijane u svom romanu *Diogenes*.²³

Stupanje u brak svakako nije bila tek formalnost, a u većini slučajeva ni stvar osjećaja. Krčelić to ilustrira primjerom ženidbe Josipa Kazimira Draškovića sa Suzanom Malatinski. Navodi da je Drašković bio “ženskar sklon ljubavnim užicima te da ga je očarala neobična ljepota i elegantan stas Suzane Malatinski ... nije mogao dobiti ... nego samo ako je oženi, odluči se na brak s njom”. Ostatak je rečenice očito bio presmion, pa je cenzuriran. “To je doista bilo kobno za sjaj obitelji Drašković i dovelo ju je do propasti”, smatra Krčelić. Brakom je bila nezadovoljna majka Josipa

19 Olga Maruševski, Sadržaj i iskazi života hrvatskog društva u 17. i 18. stoljeću (32-91), u *Od svagdana do blagdana. Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1993, 84

20 M. Schneider, n. dj., 144, 146, 147; A. Oršić, n. dj., 14, 55

21 Rođena 1682., umrla 1760.

22 B. A. Krčelić, n. dj., 405-407

23 Mladen Obad Šćitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja*, Zagreb 1991., 152, 216, 218, 229, 340. Julijana Moscon bila je kći posljednje grofice Čikulina. Od Ivana Franje Čikulina naslijedila je dio Susedgrada, Donju Stubicu, Šestine, Medvedgrad, Konjščinu, Nove Dvove zaprešičke, kuću Zrinskoga na Markovu trgu u Zagrebu, Ogled, Krapinu, Začretje, Oroslavje i Kalinovicu.

Kazimira, a zbog braka pogoršali su se i odnosi u obitelji i s drugim obiteljima. Draškovićeve promaknuća zbog braka su kasnila, a nedostatak potpore majke doveo ga je u financijske neprilike. Suzana je imala još pet sestara za koje Krčelić kaže da su sve bile lijepe i bolje odgojene od nje.²⁴ Jednu od njih za ženu je uzео Žigmund Vojković, a druga se kasnije udala za svog nećaka, Suzaninog sina. Nakon Draškovićeve smrti Suzana se ubrzo preudala za bana Franju Nadasdyja, premda je, kako Krčelić još jednom ne odolijeva spomenuti, bila "kći siromašnih roditelja luteranske vjeroispovijesti".²⁵ Sačuvani Suzanin portret prikazuje ženu ovalnog lica, niska čela, pođužeg oštrog nosa, malih očiju i stisnutih nosnica. Na haljini joj je pričvršćen Red zvjezdastog križa, premda nema dokaza da je ona ovo odlikovanje, koje se davalo ženama visokog roda, uspjela ishoditi.²⁶

Drugačiji primjer utjecaja ženidbe pruža nam slučaj "lijepog i stasitog" Žigmunda Vojkovića, koji je napravio karijeru ženidbama s dvije postarije udovice, te 1763. godine njihovim novcem kupio grofovsku titulu i iz plemićkog staleža prešao u velikaški.²⁷

Eleonora Malatinski bila je, za razliku od svoje kobne sestre, štedljiva i osjećajna osoba. Pisala je na francuskom. U sačuvanim pismima mužu piše o sitnim kućnim poslovima, upozorava ga da pazi na sebe i ne izlaže se nepotrebnoj opasnosti, izvještava ga o ljudima s kojima živi i koji je posjećuju. Umrkla je rano, u 36. godini, ostavivši za sobom dva sina, Janka i Juricu.²⁸

Lik one jednostavne žene za kojom žali Oršić dobivamo u Suzani Branjug. Suzana je domaćica biskupa Jurja Branjuga,²⁹ vjerojatno kći njegovoga starijeg brata, protonotara Ivana. Brine se za njegovo rublje, kroji mu košulje, izrađuje zavjese, kad nema biskupa prima upravitelja i nadzire upravu imanja, sprema zimmnicu, prede. Ako nema vina, i to kiselog (zbog sline), ne može se tkati, pa tada ona slaže karte.³⁰

Primjer Margarete rođene Gabelić iznosi Krčelić radi primjera drugim ženama, što dokazuje kako je očekivao da su i žene pismene i da će čitati njegovo djelo (pisano latinski, što proturječi mišljenju da žene tog doba taj jezik nisu znale). Ujedno, to je jedan od rijetkih prikaza života žene iz nevelikaških krugova. Margareta je bila neobično lijepa, kao i njezine sestre, kaže Krčelić. Međutim, nastavlja, koliko joj je ljepota bila iznimna i tijelo elegantno, toliko joj je odgoj bio zanemaren, a navike čudne. Provodila je vrijeme s ljudima ispod svog položaja, što se smatralo velikim grijehom, bila je rasipna i pila. Zbog njezine rasipnosti, muž je preuzeo brigu nad čitavim imetkom, što jasno pokazuje da je inače imetkom raspolagala žena. Nakon smrti muža, ostala je uživati u bogatstvu s kćerima. Velik dio bogatstva dala je

24 B. A. Krčelić, n. dj., 454

25 B. A. Krčelić, n. dj., 514

26 M. Schneider, n. dj., 83, 84

27 *Od svagdana do blagdana*, n. dj., 62, 64

28 Martin Modrušan, Nekoliko ženskih likova iz obitelji Drašković, u *Kaj*, 11/1972, godina V., str. 60-69, 66-69

29 Juraj Branjug (1677.-1748.) biskup od 1723., istaknuta vjerska, politička i društvena ličnost prve polovice 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj.

30 L. Šaban, n. dj., 47-51

isusovcima. Pijana se udala za drugog muža, kojeg je onda otkupila od kmetstva, a muž je s njom postupao kao sa služavkom i seljankom. "Čim je stupila u brak sa Zanom, njezinim kćerima bude postavljen za skrbnika gospodin Antun Bedeković, pa je pred Sudbenim stolom poveden postupak, da se izluči njihov očinski dio. Tako su Magdičine kćeri bile prve, za koje se sud pobrinuo prema zakonskim propisima, pošto im se majka preudala." Za života prvog muža Magdalena je živjela u raskoši, imala kuhare, sluge i sluškinje, a s drugim je sve obavljala sama: kuhala, mela, prala suđe i hranila svinje. Prvi muž ju je molio i ispunjavao joj svaku želju, drugi ju je tukao i psovao i nije joj davao njezino vlastito. Prije je pila, sada je prisilno bila trijezna. Bila je sluškinja svom sluzi, kaže Krčelić i na kraju dodaje: "Gore navedeno naveo sam po istini, da žene dobiju pouku i vide, kako u životu moraju biti oprezne."³¹

U sačuvanoj arhivskoj građi tragovi su i brojnih drugih žena iz tog razdoblja. Tako nam se ocrtava portret Ane Keglevec, udane Orehoczy, žene zle i nezgodne naravi, svadljive i dvolične, često nesnosne. Grofica Johana Orehoczy-Keglević, koja je govorila i pisala isključivo hrvatski, pokazuje se kao jednostavna supruga koja voli svog muža i djecu, brine se o gospodarstvu. Suprug Petar oporučno joj pak daje pravo doživotnog uživanja svih svojih imanja i ujedno sinovima pod prijetnjom gubitka svih prava na nasljedstvo nalaže da se prema majci odnose uvijek zahvalno i kao pravi sinovi.³²

U doba baroka, 1645. godine, otvorena je u zagrebačkom samostanu klarisa i prva ženska škola.³³ Tako se u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 18. stoljeća žena ocrtava kao gotovo ravnopravan partner, kako u poslu, tako u diobi imanja, parničenju, pa ponekad i razvratu. Ne treba na kraju zaboraviti da je i u "društvo vinskih doktora od pinte" bila primljena i žena – Barbara Falussi Potheo.³⁴ Tako ovo možda i jest vrijeme kada je žena protjerana iz kuće i familije,³⁵ ali joj se polako otvaraju vrata obrazovanja i javnog djelovanja. Novo, preporodno stoljeće i put k modernizaciji odvest će je još korak dalje. Ipak, sve do druge polovice 20. stoljeća žene će čekati na ravnopravan položaj u društvu.

31 B. A. Krčelić, n. dj., 435-437

32 Ladislav Šaban, Iz kajkavskog dopisivanja 18. stoljeća (II), *Stoletni Kaj kolendar*, Kaj III/84, godina XVII (str. 37-54),

33 Dubravka Peić Čaldarović, *Slike mira: oživljena Hrvatska u vrijeme Karlovačkog mira 1699*, Zagreb 1999., 68, Kronologija, 1645,

34 O. Maruševski, n. dj., 54

35 J. Matasović, n. dj., 31

SUMMARY

Women of the Eighteen century

In the 18th century, the period of gallantry and courtesy in social relations, the rather small area of Hrvatsko zagorje was the centre of Croatian social life. At the beginning of the century, society had not yet become Germanized.

Is it possible to tell what the status of women was like in that period in Croatia?

Women mainly communicated in the local *kajkavian* dialect. Women offer managed estates. Towards the end of the century, a more luxurious way of life developed than the aristocracy was able to sustain. A good account of life in those times is found in the writings of Adam Oršić.

The text provides precise insights into the lives of well-known, mostly noblewomen in Croatian society of the time (Baroness Marija Julijana Moscon, Baroness Marija Terezija Wintershofen, Suzana Malatinski, and others). Their lives, love stories, social and private lives, even necrologues, were extensively discussed and interpreted, with piquant details, by canon Baltazar Adam Krčelić. In his published memoirs, he provided much information about the time he lived in, particularly about social customs that discriminated against women and limited them in all spheres of life.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Godina LIX
Zagreb 2006.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LIX, str. 1-338, Zagreb 2006.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Suizdavač

Srednja Europa, d.o.o.

Redakcijski odbor

Slaven Bertoša, Mirjana Gross, Tvrko Jakovina

Ivan Kampuš, Franko Mirošević, Ivica Prlender

Tomislav Raukar, Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa *Historijski zbornik* su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u

Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Objavljivanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH

Grafička priprema i tisak:

Ibis-grafika, IV Ravnice 25, Zagreb